

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه باقر العلوم (علیه السلام)

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد

رشته: تبلیغ و ارتباطات فرهنگی

عنوان:

تحلیل آسیب‌شناختی بازنمایی سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران

استاد راهنما:

دکتر نعمت‌الله کرم‌الهی

استاد مشاور:

دکتر سید مجید امامی

نگارش:

حمیده مهدی‌پور

تابستان 1393

تاریخ: ۲۴/۲/۲۰۲۲
 شماره: ۳۰۲۲
 پست:

بسم الله تعالی

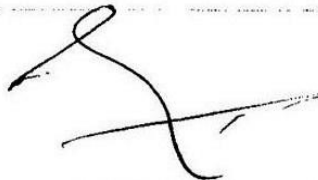
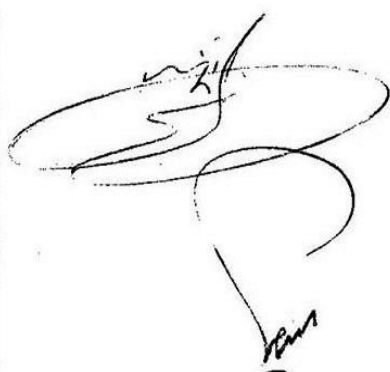

صورت جلسه دفاعیه پایان نامه

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از الطاف حضرت ولی عصر (عج) جلسه دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد خانم حمیده مهدی پور دانشجوی رشته تبلیغ و ارتباطات فرهنگی به شماره دانشجویی 90157228 با عنوان: «تحلیل آسیب شناختی باز نمایی سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران پس از انقلاب» با حضور هیأت داوران دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام در تاریخ 1392/11/10 برگزار شد، نظر هیأت داوران به شرح زیر اعلام می گردد.

○ غیر قابل قبول

⊕ قبول با درجه: « ۱۹/۲۵ » نمره: « نوزده بیست و پنج صدم »

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	هیأت داوران
	استادیار	نعمت ... کرم اللهی	استاد راهنما
	مربی	مجید امامی	استاد مشاور
	استادیار	سید محمد حسین هاشمیان	نماینده تحصیلات تکمیلی
احمد احسانی مدیر آموزش و تحصیلات تکمیلی امضاء			نجفی راد کارشناس امور پایان نامه امضاء

ماده 20: پایان نامه توسط هیأت داوران در پنج درجه ارزشیابی شده و به هر درجه نمره ای تعلق می گیرد.

1- نمره 20 تا 19 عالی

2- نمره 18 تا 17/99 بسیار خوب

3- نمره 16 تا 15/99 خوب

4- نمره 14 تا 13/99 قابل قبول

5- نمره کمتر از 14 غیر قابل قبول

محاسبه میانگین ارزشیابی هیأت داوران توسط نماینده شورای تحصیلات تکمیلی انجام می گیرد.

تقدیم به:

رسول الله صلوات الله علیه وآله؛

اسوه حسنه‌ی شیوه‌ی زیستن

تقدیر و سپاس:

به رسم ادب،

سپاسگزارم

از اساتیدم بویژه دکتر کرم الهی و دکتر امامی؛

که بسیار از آنها آموختم

از خانواده عزیزم؛

که همیشه مرا همراه بودند

از همسر مهربانم؛

که سختی راه را بر من آسان نمودند

و از تمام دوستانی که مرا در نگارش این نوشتار یاری رساندند

چکیده

سینما رسانه‌ای است با ویژگی‌های منحصر بفرد از مهمترین خصائص سینما آن است که با مخاطب خاص و انگیزه‌مند سروکار دارد، بنابراین سریع‌تر از تلویزیون می‌تواند تغییر موضع داده و مسایل جامعه را مطرح کند بنابراین سینما از این نظر نسبت به دیگر رسانه‌ها، خاصه تلویزیون پیشروتر است از جمله مسائلی که تقریباً تمام کنشها و رفتارهای روزمره ما را دربرمی‌گیرد، شیوه و نوع زندگی کردن است هدف پژوهش حاضر بررسی آسیب‌شناسی بازنمایی تصویری است که سینما به عنوان یک رسانه ارائه می‌دهد به علت گستردگی مفهوم سبک زندگی سه شاخص برای تحلیل آن انتخاب گردید؛ «مصرف»، «اوقات فراغت» و «مدیریت بدن» سپس به بررسی این شاخص‌ها حول دو محور مهم زندگی زنان - مادری و مدیریت روانی خانواده، مستخرج از قرآن کریم - در فیلم‌ها می‌پردازیم بنابراین روش تحقیق ترکیبی از روش کتابخانه‌ای و تحلیل گفتمان می‌باشد بدین منظور تعداد چهار فیلم، با نمونه‌گیری هدفمند انتخاب گردید شاخص‌های در نظر گرفته شده «ژانر اجتماعی ثبت شده در ارشاد»، «فعال بودن نقش اول زن»، «پرفروش بودن» و «پرداختن به مسائل خاص زنان» می‌باشد علت تعداد محدود فیلم‌ها روش مورد استفاده در این تحلیل می‌باشد در مرحله جمع‌آوری اطلاعات فیلم‌ها ابتدا از روش «تحلیل روایت» به منظور بررسی پیرنگ فیلمنامه و سپس از «تحلیل رمزگان اجتماعی» که مشتمل بر سه لایه «رمزگان اجتماعی»، «رمزگان فنی» و «رمزگان ایدئولوژیک» می‌باشد، استفاده شده است در پایان از روش تحلیل گفتمان لاکلا و موف جهت جمع‌بندی و تحلیل نهایی استفاده شد یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که با غلبه هرچه بیشتر رویکردهای مدرنیته در ایران، سینمای اجتماعی نیز به سمت رواج سبک زندگی غربی برای زنان پیش رفته است و در این مسیر می‌توان از تفکرات فمینیستی به عنوان موتور محرک فیلمسازان ایرانی به منظور عقب نماندن از قافله مدرنیته و عامل تغییر هویت زن مسلمان ایرانی نام برد

واژگان کلیدی: بازنمایی، سبک زندگی، زنان، سینمای اجتماعی

فهرست مطالب

1	فصل اول: کلیات.....
2	1-1: مسأله تحقیق.....
3	1-2: ضرورت و اهمیت تحقیق.....
5	1-3: سوالات تحقیق.....
6	1-4: اهداف تحقیق.....
6	1-5: روش نمونه گیری و تعداد نمونه ها.....
6	1-6: پیشینه تحقیق.....
13	فصل دوم: چارچوب مفهومی.....
14	2-1: مقدمه.....
14	2-2: مفهوم شناسی سبک زندگی.....
16	2-3: نظریه سبک زندگی.....
18	2-3-1: بروز و ظهور مادی یا نمادین سبک زندگی.....
19	2-3-2: تأثیر بر باورهای افراد.....
21	2-3-3: الگوهای نسبتا پایدار پذیرفته شده توسط بخشی از جامعه (تمایز).....
22	2-3-3-1: جنسیت و تمایز، بازشناسی اشیاء فرهنگی.....
24	2-3-4: گرینش گری.....
25	2-3-5: هویت یابی.....
30	2-4: عرصه های نمود سبک زندگی.....
32	2-4-1: مصرف.....
35	2-4-2: اوقات فراغت.....
37	2-4-3: مدیریت بدن.....

39	2-5: سبک زندگی و مسأله زنان.....
42	2-5-1: هویت زن در گفتمان مدرنیته.....
45	2-5-1-1: امواج و رویکردهای فمینیستی.....
53	2-5-2: گفتمان اسلام.....
56	2-5-2-1: آیات متذکر به تفاوت‌های جسمانی زن و مرد.....
58	2-5-2-2: آیات متذکر به تفاوت‌های روانی.....
63	2-5-2-3: بازشناسی هویت زن در دیدگاه اسلام.....
63	2-5-2-3-1: رسالت مادری.....
66	2-5-2-3-2: مدیریت روانی خانواده.....
69	2-5-3: بازخوانی مؤلفه‌های سبک زندگی در ساخت زنانه.....
69	2-5-3-1: اوقات فراغت.....
75	2-5-3-2: مصرف.....
81	2-5-3-3: مدیریت بدن.....
88	2-5-4: تحلیل گفتمان سبک زندگی زن مسلمان - زن مدرن.....
91	2-6: بازنمایی.....
94	2-7: سینما.....
95	2-7-1: ژانر.....
98	2-7-1-1: ژانر اجتماعی.....
103	2-8: جمع‌بندی.....
104	فصل سوم: روش تحقیق
105	3-1: مقدمه.....
105	3-2: روش مطالعه و پژوهش: مطالعه اسنادی.....
106	3-3: روش تحلیل فیلم: تحلیل گفتمان.....
106	3-3-1: تحلیل گفتمان.....
108	3-3-1-1: رسانه‌های تصویری و گفتمان.....

- 110 نظریه گفتمان لاکلا و موف: 3-3-1-2
- 112 روش جمع آوری داده‌های فیلم: تحلیل نشانه‌شناسی: 3-4
- 115 تحلیل روایت: 3-4-1
- 117 تحلیل رمزگان جان فیسک: 3-4-2
- 121 رمزگان اجتماعی: 3-4-2-1
- 122 رمزگان فنی: 3-4-2-2
- 123 دوربین: 3-4-2-2-1
- 123 الف: نمای دوربین
- 127 ب: زاویه دوربین
- 128 صدا: 3-4-2-2-2
- 129 الف: گفتگو (دیالوگ)
- 130 ب: موسیقی
- 131 بازیگر: 3-4-2-2-3
- 131 الف: نام بازیگر
- 131 ب: لباس بازیگر
- 133 ج: شیوه رفتار بازیگر
- 134 وسایل صحنه: 3-4-2-2-4
- 134 زمان و مکان: 3-4-2-2-5
- 135 رمزگان ایدئولوژیک: 3-4-2-3
- 136 جامعه آماری: 3-5
- 137 نمونه گیری: 3-6
- 140 جمع بندی: 3-7
- 142 فصل چهارم: سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران
- 143 مقدمه: 4-1
- 143 تحلیل فیلم همسر: 4-2

- 143 معرفی فیلم
- 143 خلاصه داستان
- 144 4-2-1: تحلیل روایت
- 145 4-2-2: تحلیل رمزگان جان فیسک
- 145 4-2-2-1: رمزگان اجتماعی
- 146 4-2-2-2: رمزگان فنی
- 146 زمان و مکان
- 148 دوربین
- 149 صدا
- 151 بازیگر
- 152 وسایل صحنه
- 152 4-2-2-3: رمزگان ایدئولوژیک
- 152 الف: مفهوم اصلی
- 153 ب: دسته‌بندی مفاهیم
- 154 4-3: تحلیل فیلم دو زن
- 154 معرفی فیلم
- 154 خلاصه داستان
- 155 4-3-1: تحلیل روایت
- 156 4-3-2: تحلیل رمزگان جان فیسک
- 156 4-3-2-1: رمزگان اجتماعی
- 157 4-3-2-2: رمزگان فنی
- 157 زمان و مکان
- 157 دوربین
- 159 صدا
- 160 بازیگر

- 162رمزگان ایدئولوژیک: 4-3-2-3
- 162الف: مفهوم اصلی
- 162ب: دسته بندی مفاهیم
- 1694-4: تحلیل فیلم آتش بس
- 169معرفی فیلم
- 169خلاصه فیلم
- 1704-4-1: تحلیل روایت
- 1704-4-2: تحلیل رمزگان جان فیسک
- 1714-4-2-1: رمزگان اجتماعی
- 1714-4-2-2: رمزگان فنی
- 171زمان و مکان
- 172دوربین
- 174صدا
- 176بازیگر
- 179وسایل صحنه
- 1794-4-2-3: رمزگان ایدئولوژیک
- 179الف: مفهوم اصلی
- 180ب: دسته بندی مفاهیم
- 1834-5: تحلیل فیلم سعادت آباد
- 183معرفی فیلم
- 184خلاصه فیلم
- 1844-5-1: تحلیل روایت
- 1864-5-2: تحلیل رمزگان فیسک
- 1864-5-2-1: رمزگان اجتماعی
- 1874-5-2-2: رمزگان فنی

187 زمان و مکان
188 دوربین
190 صدا
192 بازیگر
195 وسایل صحنه
196 3-2-5-4: رمزگان ایدئولوژیک
196 الف: مفهوم اصلی
196 ب: دسته‌بندی مفاهیم
199 4-6: جمع‌بندی
200	فصل پنجم: تحلیل آسیب‌شناختی بازنمایی سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران
201 5-1: مقدمه
201 5-2: نتایج
206 5-2-1: مقایسه دو گفتمان «اسلام» و «مدرنیته»
208 5-2-2: نقد گفتمان حاکم بر سینما؛ گفتمان مدرنیته
211 5-3: پیشنهادات
213 منابع

فصل اول

کلیات

1-1: تبیین مسأله

هنر امروز بنابر تعریف غالب هنرشناسان معاصر بیان فردیت و مکنونات درونی هنرمند است سینما نیز از این قاعده مستثنی نیست بنابر نظر شهید آوینی واقعیت درون فیلم واقعیت از چشم فیلم‌ساز است و بعبارت بهتر صورتگر عالم درونی خود اوست اگر فیلم‌ساز واقعیت را آنچنان که هست دیده باشد فیلم نیز به واقعیت نزدیک خواهد شد والا نه¹

بنابراین می‌توان گفت هنر بطور عام و سینما بطور خاص تجلی بخش ایدئولوژی و نیز ارزش‌های عملی سازنده آن است با توجه به بافت دینی جامعه ایران انتظار میرفت که بعد از انقلاب اسلامی، هنر و سینمای دینی احیا و بلکه ابداع شود

از لوازم این مهم آن است که از آنچه زمینه‌ساز تبلیغ مبانی فکری اومانیستی و گسترش سبک زندگی غربی می‌شود، بشدت پرهیز نمود، چراکه مخاطبان سینما به عنوان یکی از اضلاع شکل‌دهنده سینما به واقع تحت‌تأثیر تولیدات سینمایی هستند این امر خصوصاً درباب سینمای اجتماعی، بدلیل سطح بالاتری از همذات‌پنداری بیننده با شخصیت‌های فیلم، از ضریب نفوذ بالاتری برخوردار است، به این دلیل که روایت از درون روابط جاری اجتماع که محل تضادها و تناقض‌ها است برخاسته است شواهد این قضیه را در طبقه متوسط جدید شهری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین کنشگران سیاسی و اجتماعی و نیز در عین حال جدی‌ترین و مستمرترین مخاطبان رسانه‌ها بیش از سایرین می‌توان ملاحظه کرد

بدیهی است که سلائق و ارزش‌های افراد تحت تأثیر رسانه‌ها شکل گرفته و یا تغییر می‌یابد و شکل‌گیری سلائق نیز به نوبه خود رفتار و در نهایت سبک زندگی آنها را رقم می‌زند در

1 آوینی، سید مرتضی، آئینه جادو، سه جلدی، نشر واحد، تهران، چاپ اول، 1390 جلد اول، ص 16

هم تنیدگی الگوهای رسانه‌ای با دنیای واقعی تا جایی پیش رفته است که مرز بین این دو در حال محو شدن است و آشکارا می‌توان تاثیر الگوهای ارائه شده از طریق سینما را در گزینش سبک زندگی خاص توسط مخاطبان آن در سطح جامعه مشاهده کرد

در میان مخاطبان رسانه، زنان از اهمیت خاص و تاثیرگذاری برخوردارند جایگاه مهم زنان در خانواده و نقش محوری و تعیین کننده آنان در تربیت اجتماعی فرزندان و تحکیم بنیان خانواده، باعث شده است که سبک زندگی آنان نیز نمود و تاثیر عینی در باورها، ارزش‌ها و سبک زندگی کل جامعه داشته باشد از سوی دیگر تاثیر رسانه بر زنان بسبب شرایط زیستی زندگیشان بیشتر و شدیدتر است و بالتبع آنان در مقابل سبک زندگی ارائه شده از سوی رسانه‌ها منعطف‌تر و بیان دقیق‌تر آسیب‌پذیرترند

باعنایت به اهمیت سبک زندگی که به نوعی در تمام ابعاد زندگی فردی و اجتماعی افراد بروز می‌کند و با توجه به روح مذهبی ایرانیان و حاکمیت اسلامی در ایران بنظر صحیح نمی‌آید که روش زندگی مردم دستخوش تغییراتی تحت تاثیر افکار ملهم از روشنفکران غربزده قرار گیرد تغییراتی که در نهایت آسیب‌های زیادی را در سطوح مختلف بدنبال دارد و بتدریج موجبات نابودی فرهنگ اصیل اسلامی - ایرانی را فراهم می‌آورد بر این اساس نگارنده در پی پاسخ به این پرسش است که سبک زندگی زنانه در سینمای ایران چگونه بازنمایی شده است و این سبک بازنمایی شده چه آسیب‌هایی را بر پیکره اجتماع وارد می‌کند؟

2-1: ضرورت و اهمیت تحقیق

پس از انقلاب اسلامی، ملت ایران با انواع حمله‌های دشمنان در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی و البته فرهنگی، روبرو شدند در این میان به نظر می‌رسد، حمله فرهنگی جهان غرب به مدد غول‌های رسانه‌ای و تبلیغاتی خود به پیشرفت‌هایی نائل آمده است که از جمله آنها تغییر ذائقه و سلیقه افراد در کیفیت و چگونگی زیستن است این مسأله بقدری اهمیت دارد که رهبر حکیم انقلاب یکی از ابعاد مهم پیشرفت اسلامی را احیاء و ترویج سبک زندگی دینی و اسلامی می‌داند و می‌فرماید: «ما اگر از منظر معنویت نگاه کنیم - که هدف انسان، رستگاری و

فلاح و نجات است - باید به سبک زندگی اهمیت دهیم؛ اگر به معنویت و رستگاری معنوی اعتقادی هم نداشته باشیم، برای زندگی راحت، زندگی برخوردار از امنیت روانی و اخلاقی، باز پرداختن به سبک زندگی مهم است»¹

برای درمان هر معضلی ابتدا باید ابعاد آنرا واکاوی کرد و آسیب‌های ناشی از آن را شناخت و سپس در پی درمان برآمد بنابر اینکه چندی است سینمای اجتماعی ایران خواسته یا ناخواسته در جهت منویات دشمنان ما گام بر می‌دارد و در این مقوله، هم بخوبی مخاطبان را شناخته و هم بخوبی در حال پرورش و هویت بخشی به آنان است بنابراین شایسته است در این رابطه با موشکافی، نقد و ارائه دلایلی متقن هشدارهای جدی به مخاطبان این نوع فیلم‌ها داده شود تا ناآگاهانه دست به تقلید و بازتولید رفتارهای ارائه شده از سوی این فیلم‌ها نزنند که این امر در نهایت منجر به جایگزینی سبک زندگی وارداتی با سبک زندگی بومی و دینی می‌شود از جمله‌ی مولفه‌های سبک زندگی غربی در سبک زندگی زنانه می‌توان به این موارد اشاره کرد: تقدم و تفوق هویت شغلی زن بر هویت خانوادگی، روابط سست اجتماعی و خانوادگی (یا بعبارت زیگموند باومن عشق سیال)، کاهش میل به ازدواج و افزایش میل به طلاق، رشد منفی جمعیت و افزایش سقط جنین، ارائه الگوی جنسیتی جدید و شکستن قالب‌های زنانه و مردانه، ناسازگاری اجتماعی زنان و

بنابر موارد فوق با اندک دقتی می‌توان تأثیرات مخرب این نوع سبک زندگی را در ابعاد متفاوت زندگی فردی، اجتماعی و به ویژه خانوادگی و در حیطه تربیت و فرزندپروری متصور شد بنابراین یکی از راههای مقابله با چالش‌های روبرو در نظام تربیتی جامعه، نقد و آسیب شناسی سبک زندگی ورودی به پهنه اجتماع از سوی رسانه‌هاست استفاده از زبان هنر سینما که در جهان مدرن به عنوان یکی از مهم ترین وسایل ارتباط جمعی و شاید پرنفوذ ترین و قدرتمندترین آنها مطرح است، تأثیرات مهمی بر روی مخاطبان و فرهنگ عمومی جامعه می‌گذارد خصوصا با ورود پدیده‌ای بنام سینمای خانگی که این روزها رشد چشمگیری در میان

1 مقام معظم رهبری، بیانات در جمع جوانان خراسان شمالی، 1391/7/23

مردم ما پیدا کرده است بنابراین در این باره نباید نقش هنر را از نظر دور داشت چنانکه رهبر انقلاب نیز می فرمایند: «یکی از نکاتی که باید در مواجهه‌ی با دنیای غرب کاملاً به آن توجه داشت، عامل و ابزار هنری است که در اختیار غربی‌هاست اینها از هنر حداکثر استفاده را کرده‌اند برای ترویج این فرهنگ غلط و منحط و هویت‌سوز؛ بخصوص از هنرهای نمایشی، بخصوص از سینما حداکثر استفاده را کرده‌اند»^۱

بنابراین با عنایت به اهمیتی که بازنمایی رسانه‌ای در بازتعریف هویت افراد و گروه‌های اجتماعی دارد بررسی بازنمایی سبک زندگی زنان در سینمای اجتماعی ایران اهمیت فوق‌العاده‌ای می‌یابد تحقیق حاضر بر آن است تا با آسیب‌شناسی نحوه بازنمایی سبک زندگی زنان در سینمای اجتماعی ایران، تصویری واقع‌نگرانه در این خصوص ارائه و راهکارهایی را مطرح نماید

3-1: سوالات (اصلی و فرعی) تحقیق

سوال اصلی:

مهم‌ترین آسیب‌های نحوه بازنمایی سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران چیست؟
سوالات فرعی:

1. سینمای اجتماعی به چه معناست؟
2. انواع رویکرد بازنمایی در نظریات فرهنگی کدامند؟
3. سبک زندگی زنانه از منظر اسلام و غرب به چه معناست و چه ابعاد و مؤلفه‌هایی دارد؟
4. شاخص‌های سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران چیست؟
5. بازنمایی سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران چگونه است؟
6. آسیب‌های ناشی از سبک زندگی زنانه ترویجی سینمای اجتماعی چیست؟

4-1: اهداف تحقیق

هدف کلی:

آسیب شناسی نحوه بازنمایی سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران
اهداف جزئی:

1. بررسی مفهوم سینمای اجتماعی
2. بررسی و معرفی رویکردهای بازنمایی در نظریه های فرهنگی
3. بررسی و شناخت مفهوم سبک زندگی زنانه و ابعاد و مؤلفه های آن
4. بررسی مؤلفه های سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران
5. بررسی آسیب های سبک زندگی ترویجی سینمای اجتماعی ایران

5-1: روش نمونه گیری و تعداد نمونه ها

در این پژوهش نمونه گیری هدفمند و بر اساس معیارهای مرتبط با موضوع و هدف تحقیق می باشد با توجه به موضوع از میان فیلم های اجتماعی پس از انقلاب، نمونه آماری بر اساس معیارهایی به صورت هدفمند انتخاب خواهد شد برخی از ملاک هایی که فیلم ها بر اساس آنها انتخاب خواهند شد به قرار زیر است:

1. پرمخاطب بودن
2. قابلیت گونه شناسی در ذیل ژانر اجتماعی
3. ارائه مسائل جدی و جدیدی در رابطه با زنان و سبک زندگی آنان
4. تناسب فیلم ها با موضوع و اهداف تحقیق

6-1: پیشینه تحقیق

پژوهش حاضر دارای دو بخش اصلی است: الف) بررسی سبک زندگی و بطور خاص سبک زندگی زنانه ب) بررسی بازنمایی سبک زندگی زنانه در سینمای اجتماعی ایران و آسیب شناسی آن

در باب سبک زندگی تحقیقاتی با رویکردهای مختلف چون مفهوم، مصادیق این مفهوم، گروه های مختلف و صورت گرفته که به چند مورد اشاره می شود:

-مقاله‌ای با عنوان «مفهوم سبک زندگی و گستره آن در زندگی اجتماعی به قلم محمد سعید مهدوی کنی» در فصلنامه تحقیقات فرهنگی به شناخت مؤلفه های سبک زندگی پرداخته و از این حیث مطالعه‌ای مفید در این حوزه می‌باشد این مقاله در تحقیق حاضر در جهت شناسایی مؤلفه‌های سبک زندگی مورد استفاده قرار می‌گیرد

-«دیوید چنی» در کتابی با عنوان «سبک زندگی» به مفهوم سبک زندگی و چگونگی استفاده از آن در بحث‌های جامعه‌شناسی پرداخته است در حقیقت وی به این سؤال پاسخ داده است که چگونه و چرا موضوع سبک‌های زندگی در مضمون عام‌تر فرهنگ مصرف‌گرایی جای گرفته است؟ آنگاه از رهگذر سه دیدگاه متعارض به این موضوع پرداخته است: 1) صورت‌بندی معنای سبک زندگی از ساختارهای در حال تغییر مدرنیته (شکل اجتماعی مدرن) 2) نظریه های اجتماعی مربوط به تغییرات فرهنگی مدرنیته (نظریه های سبک زندگی) 3) گرایش به استفاده از دیدگاه‌های ویژه‌ای از شکل فرهنگی سبک زندگی‌های معاصر (پایگاهها و راهبردهای سبک زندگی) و نهایتاً چنین نتیجه گرفته است که سبک‌های زندگی مشهودترین جنبه تغییرات فرهنگی و اجتماعی وسیع‌تر در صور ملموس هویت است تمامی روش‌هایی که افراد بوسیله آنها خودشان و دیگران را باز می‌شناسند، در حال متمایز شدن هستند و رفته رفته از ثبات این صور هویتی کاسته می‌شود [بگونه ای که تنوع فرهنگی بواسطه جهانی شدن بی اهمیت شده است] از این اثر در جهت تأیید این نکته که هویت افراد بواسطه سبک‌های مختلف زندگی دستخوش تغییر می‌شوند می‌توان بهره برد

-کتاب «مصرف و سبک زندگی» اثر «محمد فاضلی» تلاشی است برای آشناسازی با

مفهوم دقیق سبک زندگی

کتاب در هفت فصل تدوین شده است، نویسنده در فصل اول به بررسی بینش‌های نظری درباره مصرف می‌پردازد مصرف اصلی‌ترین پدیده‌ای است که همواره سبک زندگی با ارجاع به آن تعریف شده است فصل دوم به مفهوم سبک زندگی اختصاص یافته است در این فصل چگونگی ایجاد نیاز به طرح کردن مفهومی جدید بررسی شده و پس از بررسی و نقد دیدگاه‌های موجود درباره تعریف سبک زندگی، تعریفی از این مفهوم ارائه شده است در ادامه

فصل نیز عناصر این تعریف، تصریح و تبیین شده است فصل سوم به بعد بر مبنای چالش‌هایی که پیش روی محققان است تنظیم شده است پنج چالش اساسی عبارتند: 1- منشأ سبک زندگی چیست؟ 2- کارکرد و پیامد سبک زندگی چیست؟ 3- روش‌شناسی تحلیل سبک زندگی چیست؟ 4- کاربردهای تحلیل سبک زندگی چیست؟ و 5- مدعیات نظری مفهوم و تحلیل سبک زندگی چیست؟ در فصل ششم، برخی کاربردهای تحلیل سبک زندگی با ارجاع به مجموعه‌ای از پژوهش‌های انجام شده تشریح شده است غالب کاربردهای تحلیل سبک زندگی در قالب جمع‌آوری اطلاعاتی برای سیاست‌گذاری اجتماعی تعریف شده است فصل هفتم که عنوان نتیجه‌گیری را نیز بر خود دارد، ابتدا به یک چالش اساسی مطالعات سبک زندگی یعنی مدعیات نظری این مفهوم می‌پردازد آن‌گاه در بخش دوم، نقدهای وارد بر مفهوم و تحلیل سبک زندگی تشریح شده است

ابوالفضل اقبالی در پایان‌نامه مقطع ارشد خود با عنوان «الگوی سبک زندگی زن مسلمان ایرانی و راهکارهای تقویت آن در جامعه» به این پرسش پاسخ می‌گوید که الگوی سبک زندگی مسلمان ایرانی در عرصه‌های نقش اجتماعی، مصرف و پوشش دارای چه مولفه‌هایی بوده و راهکار تقویت آن در جامعه چیست؟ این تحقیق با روش تحلیل اسنادی و نیز مصاحبه با صاحب‌نظران این عرصه در ابتدا چارچوب کلی خود را بر پایه مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، زن‌شناختی، معرفت‌شناختی و دین‌شناختی قرار داده و سپس به تعریف اصولی از دیدگاه اسلام درباب هر سه مولفه پرداخته است از یافته‌های تحقیق الگوی سبک زندگی زن مسلمان است که هر کدام از سه عرصه پیش‌گفته در قالب نظام ارزشی اسلامی تعریف شده است؛ نامطلوب بودن اختلاط زن و مرد، عزت و شأن زن و اصالت خانواده با محوریت زن از جمله عناصر نظام ارزشی حاکم در تعیین کیفیت نقش اجتماعی زنان دانسته شده، نکوهش اسراف و تجمل‌گرایی، مدح زهد، قناعت و انفاق و شکر و طلب رزق از خدا از عناصر نظام ارزشی مصرف زن مسلمان و کارکردهای اجتماعی و فردی حجاب از ملاحظات مربوط به پوشش زن مسلمان محسوب شده است و در نهایت راهکارهایی جهت تقویت الگوی استخراجی در جامعه ارائه شده است گرچه نگارنده برای استخراج الگو به مطالعه متون و منابع

روایی معتبر دست یازیده اما به نظر می‌رسد که در مواردی - به عنوان مثال در بحث مصرف - آنچه به عنوان الگوی اختصاصی بانوان مطرح شده است، مشترک در سبک زندگی مرد و زن است ضمن آنکه نتیجه تحقیق ارائه دهنده سبک زندگی زن مسلمان است و حرفی از ارائه مولفه‌هایی که نشان‌دهنده الگوی ایرانی نیز باشد به میان نیامده است

اما درخصوص بازنمایی زن، خانواده و نیز بازنمایی سبک زندگی در سینما تحقیقاتی صورت گرفته است که در اینجا به مواردی از آن اشاره می‌شود:

تصویر زن در سینمای ملودرام، سارا حسامی، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، مهر 86

هدف این پژوهش پاسخگویی به این سؤال است که در سینمای ملودرام که زن از عناصر اصلی این ژانر محسوب می‌شود، چگونه تصویری از زنان ایرانی ترسیم می‌کند؟ در این تحقیق محقق پنج فیلم دهه 70 و 80 (دو زن، لیلا، کافه ترانزیت، قرمز، چهارشنبه سوری) را به عنوان نمونه انتخاب و تحلیل کرده است محقق از روش هرمنوتیک مبتنی بر گفتگوی هابرماس استفاده کرده است تا با بازنمایی خرده جهان‌های هر یک از شخصیت‌های فیلم موجبات اینکه افراد در بدیهیات و پیش‌فرض‌های خود تامل کنند را بوجود آورده و نیز با نشان دادن گسست‌ها یا همزیستی بین خرده جهان‌ها امکان گفتگوی عقلانی را میان آن‌ها فراهم کرد که در نهایت به این نتیجه رسیده است که مسئله اصلی و اساسی زنان تمام فیلم‌های مورد بررسی در عدم گفتگو دیده می‌شود از نقاط قوت این پژوهش استفاده از ژانر سینمایی ملودرام است که بدلیل ساختار ویژه‌اش بهتر و روشن‌تر از هر ژانر دیگری مسائل مربوط به زنان را نشان می‌دهد

مسعود زندی در سال 1383 پایان نامه کارشناسی ارشد ارتباطات دانشگاه تهران با عنوان «سینما و تغییرات فرهنگی در ایران بعد از دوم خرداد 1376، شکل‌گیری سینمای زن و تغییرات و مضامین آن» با استفاده از نظریه جامعه‌شناسی «جورج هواکو» به بررسی تغییرات و عوامل ساختاری موثر بر شکل‌گیری سینمای زن بعد از دوم خرداد و تغییر در بازنمایی زنان در سینمای بعد از انقلاب پرداخته و آن را به سه دوره جزئی تقسیم کرده است دوره اول از نظر نگارنده، دوره جنگ، و دهه 60 می‌باشد در این دوره به دلیل اینکه جنگ ذاتا مفهومی مردانه

است زنان جایگاهی در فیلم‌های جنگی ندارند دوره دوم، دوره بازسازی است، یعنی فاصله زمانی (1368-1375) به نظر نگارنده شکل‌گیری جشنواره‌ها در این دوره مهمترین عاملی است که باعث ایجاد رقابت در سینمای ایران می‌شود فیلم‌سازان در این دوره به ابعاد مختلف زن و مسائل او می‌پردازند دوره سوم، دوره اصلاحات به بعد در این دوره علاوه بر کارگردانان زن، بسیاری از کارگردانان مرد که قبلاً به ساخت فیلم‌های جنگی می‌پرداختند، موضوعات زنان را درونمایه آثار خود قرار می‌دهند نویسنده معتقد است بازنمایی زن در سینمای بعد از 76 بدنبال فراهم شدن چهار عامل ساختاری طبق نظریه جورج هواکو، از سینمای قبل از خود متفاوت است

اما تحقیقات خاص مسأله سبک زندگی در سینما:

بررسی سبک زندگی در سینما، موضوعی است که سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته و پژوهش‌هایی در این زمینه انجام شده است در سال‌های 89 و 91، دو پژوهش به صورت خاص این موضوع را مورد بررسی قرار داده‌اند « بررسی مؤلفه‌های سبک زندگی در فیلم‌های سینمایی دهه‌های 60، 70 و 80»، عنوان تحقیقی است که غزال بیبک آبادی در آن، شناسایی الگوی رفتار غالب در فیلم‌های سینمایی سه دهه سینمای ایران را با روش تحلیل محتوا دنبال کرده است یافته‌های پژوهش او که با استفاده از روش تحلیل محتوا انجام گرفته، حاکی از آن است که به طور کلی سبک زندگی سنتی و الگوی رفتار فرهنگی در فیلم‌های این سه دهه غالب بوده اند عمدتاً در فیلم‌های سینمایی دهه 60 و 70، سبک زندگی سنتی و در دهه 80 سبک زندگی مدرن نشان داده شده است

امیر رستگارخالد و مهدی کاوه نیز در پژوهشی با عنوان « بازنمایی سبک زندگی در دهه 80» با بهره‌گیری از نظریه بازنمایی در جامعه‌شناسی هنر و با استفاده از الگوی تبیینی بوردیو در خصوص سبک زندگی، به بررسی سبک زندگی در سینمای دهه هشتاد پرداخته‌اند نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که از میان ابعاد سبک زندگی، مصرف فرهنگی بیشترین میزان بازنمایی در سینمای دهه هشتاد را به خود اختصاص داده است بعد از مصرف فرهنگی، ابعاد دیگری مانند: نگرش‌ها، اوقات فراغت، مدیریت بدن، اولویت ارزش‌های اخلاقی، عادت‌های

هزینه‌ای و الگوی مصرف غذا به ترتیب، بیشترین میزان بازنمایی در فیلم‌های سینمایی این دهه را داشته‌اند

الهام کرمی در پایان‌نامه خود با عنوان بررسی جامعه‌شناختی سبک زندگی در سینمای ایران پس از انقلاب (فیلمهای اجتماعی پر فروش دهه 80)، با توجه به گستردگی مفهوم سبک زندگی و عدم امکان سنجش آن با تعداد محدودی از مؤلفه‌ها، سعی نموده است که این مفهوم را با معرفیهایی که از چندین نظریه استخراج نموده است، بسنجد و برای تفکیک سبک‌های زندگی در ایران از نظریات رشاد و شریعتی بهره برده است رشاد گفتمان‌های موجود در جامعه معاصر ایران را به سه دسته تقسیم کرده است: گفتمان‌های متجمد، گفتمان متجدد و گفتمان تجدد نظریه شریعتی درباره زنان طرح گردیده است که زنان را به سه گروه زن سنتی و مقدس مآب، زن متجدد و اروپایی مآب و زنان فاطمه‌وار تقسیم نموده است جامعه آماری مشتمل بر تمام فیلم‌های اکران شده پس از انقلاب است که وی برای سنجش مولفه‌های سبک زندگی به منظور محدود کردن دامنه تحقیق سینمای دهه 80 را مورد بررسی قرار داده است و از میان تمام فیلم‌های اجتماعی این دهه تعداد 30 فیلم (هر سال 3 فیلم) را بصورت نمونه‌گیری هدفمند (براساس ژانر اجتماعی ثبت شده در ارشاد و پر فروش بودن) انتخاب نموده است و آنها را بر اساس نظریه «شکل‌دهی یا اشاعه» تحلیل محتوا نموده است یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در فیلم‌های مورد بررسی دهه هشتاد، مؤلفه‌های سبک زندگی «اروپایی مآب و متجدد» بیشترین میزان ترویج و تبلیغ را نسبت به دو نوع دیگر سبک زندگی داشته است در میان مؤلفه‌های این نوع از سبک زندگی، پوشش، نحوه گذران اوقات فراغت و مصرف فرهنگی نتایج جالب توجهی را نشان می‌دهد تحقیق فوق دیدی جامعه‌شناسانه به مسأله دارد و تمامی مؤلفه‌های مورد ارزیابی را از نظریات جامعه‌شناسان استخراج نموده است مسأله مهم دیگر روش مورد استفاده است که یک فرصت و چالش توأمان را برای نتیجه باعث شده است انتخاب روش تحلیل محتوا برای تحقیق موجب شده، با آنکه عنوان پژوهش، سینمای پس از انقلاب بوده است، به بررسی فیلمهای دهه 80 اکتفا شود، اما با توجه به حجم نمونه انتخابی (30 فیلم) قابلیت تعمیم یافته‌ها به سینمای اجتماعی دهه 80 بوجود آمده است امتیاز تحقیق وی بر

تحقیقات قبلی این است که اولاً هم با روش تحلیل محتوای کمی و هم کیفی به بررسی موضوع پرداخته است و ثانیاً ژانر اجتماعی را برای کار خود انتخاب نموده است

وجه تمایز پژوهش حاضر نسبت به دیگر پژوهش‌ها خصوصاً تحقیق اخیر آن است که؛ اولاً در سایه اثبات دخالت تفکرات فمینیستی در سینمای اجتماعی ایران به بررسی آسیب‌شناسانه این مسأله در قشر زنان پرداخته است و ثانیاً از روش تحلیل نشانه‌شناسی جهت گردآوری داده‌ها و تحلیل گفتمان برای تحلیل نهایی داده‌ها استفاده نموده که هر دو از روشهای کیفی و عمقی محسوب می‌شوند استفاده از این روشها خود دلیلی است برای انتخاب تعداد محدودی فیلم که امکان سرایت دادن نتایج تحقیق به سینمای ایران را تحت شعاع قرار می‌دهد

از سوی دیگر بمنظور نمایش سبک زندگی اصیل به منابع اسلامی رجوع شده است گرچه نقش سنت را نمی‌توان در این زمینه از نظر دور داشت و بسیاری از امور سنتی از ناحیه دین پذیرفته شده است و چه بسا بسیاری از زنان جامعه ما بیش از آنکه دین‌مدار باشند، سنتی هستند اما در پایان‌نامه حاضر به دلیل دید آسیب‌شناسانه به مسأله سبک زندگی مروج سینما ترجیحاً نگاه دین‌مدارانه مورد بررسی واقع شد.